

הקואזאקים של יצוע

רשימה אשר הערבים נהגו לכנות את חבריה בשם "הזנבות של מפא"י" כשכיהנו יחד בכנסת, עודד בי יחסו האדיש לגורל הערבים בישראל שאט-נפש כה רב, עד כי לא בירכתיו אף לשלום. לזכותו אפשר לאמר כי נשאר נאמן לעצמו.

דויד השומר חוזר

ועוד פרקזיכרונות, על דמות אחרת שבלטה השבוע על רקע רציחתו של המאד אבוירביע.

במשך כמה שניות הופיע על המירקע אליהו נאווי, ראש עיריית באר-שבע, רבים מן הצופים, שאינם מכירים את האיש, בוודאי הופתעו מן ההבנה העמוקה שבה דיבר האיש אל לב הבדואים, כשוה אל שוה, בנסיונו להניא אותם מגאולת-דם.

לא הופתעתי, כי את נאווי אני מכיר מאז נעוריו — וכבר אז התרשמתי עמוקות מגישתו לערבים.

נדמנן לי להכיר בחיי עשרות "ערביסטים", מהם שקראו מאות ספרים ערביים, מהם שהתפארו בכך שהם מבינים את השפה הערבית על בורייה, ושהם יודעים בדיוק את כל מינהגיהם. לא פעם הם הזכירו לי את אימרתו המפורסמת של ברנארד שו, שהאנגלים והאמריקאים הם עמים קרובים אשר רק שפה משותפת מפרידה ביניהם. ערביסטים רבים שונים באשליה שידיעת השפה הערבית מקנה הבנה כלשהי בעניינים ערביים. לעיתים קרובות נכון ההיפך הגמור.

נאווי, יליד עיראק, אינו מבין רק את השפה הערבית, ואינו בקיא רק במינהגים הערביים. הוא מבין לגופו הערבים, מפני שהוא אוהב ומקיר אותם. הכרתי אותו כימעט במקרה. נאווי עבד אז כמוזכר אירגון השומרים (אחד משני האירגונים שהיו קיימים אז). אני עבדתי זמן-מה כבלש במשרדו של דויד תידהר, משרד-הבלשות הראשון

(והיחיד אז) בארץ. אירר גוון-השומרים עסק בחקירה גדולה, שהיתה חשובה לי מאמץ-המלחמה האנטי נאצי, וביקש ממני לקבל חקירה זו לידו.

הייתי צמא ליידע על עניינים ערביים, ונאווי עזר לי מאוד. ביילתי שעות רבות בביתו, שהיה מקור שט כולו באיורים ערביים, גם אחרי שנשא אשה תכור לתעניינים וזהובת-שיער, שמוצאה הגרמני בלט מאוד.

כאשר התקרבה מילחמת תש"ח, שאלתי את נאווי

אם הוא מוכן לתת יד להגשמת רעיון שעלה בי אז. הייתי משוכנע כי המלחמה הפכה בלתי-נמנעת. חששתי שמא תהיה זאת מלחמה לאומית, שתפער תהום לדורות בין המדינה היהודית שתקום ובין העולם הערבי כולו. סברתי שניתן למנוע אסון זה אם ההנהגה הציונית תציע לעם הפלסטיני עוד במהלך המלחמה תוכנית לרויקים שתוכל להתקבל על דעתו, וכך תיצור ניגוד בין ההמונים הפלסטיניים ובין הנהגתם הריאקציונית. כדי למכור רעיון זה להנהגה, הלבשתי אותו באיצי טלה של "לוחמה פסיכולוגית", מושג שהיה אז מודרני. בעיקבות מלחמת-העולם, ביקשתי את נאווי לשתף עימי פעולה ולספק את החומר הערבי למערכה זו (צעיר אחר, בנו של המנהיג הציוני פרץ ברנשטיין, קיבל על עצמו לספק את החומר האנגלי, שהיה מכוון לעבר הכוחות הבריטיים).

במהירות קדחתנית הכינונו תזכיר מפורט למפקדת ההגנה, בתוספת עשרות כרוזים-לדוגמה. שום דבר ממשי לא יצא מזה, כמובן. הוונתי פעם לבית האדום, לשיחה עם אחד ה"ערביסטים" הרישמיים, אך מנהיגי היישוב לא היו מעוניינים בקרמחשבה זה. לדידך בן-גוריון היתה דעה משלו על עתיד היחסים בין שני העמים בארץ, וזו נשאה פרי כאשר נעלמו מאות אלפי ערבים מן השטח שנכבש על-ידי צה"ל.

אולם היתה ליוזמה שלנו תוצאה חיובית אחת: אליהו נאווי הוזמן להופיע ברדיו באופן קבוע, ובמשך זמן רב דיבר אל לב הערבים בסיוגונו המיוחד, שהיה טבול באנקדושות עממיות ובהלצות פולקלוריות. המאזנים נים הכירוהו רק בשם "דאוד אל-נטור" (דויד השומר). הוא נאלץ, כמובן, להטיף לקו הרישמי.

חשבת על נאווי ובעל אנשים כמוהו, כאשר הצעתי ב-1953 להקים "מטכ"ל לבן" — מטה-פעולה קבוע לפעולה להשגת השלום, במסגרת מיניסטרויון מיוחד. מאז השי- מעתי רעיון זה שוב ושוב. איה-הגשמתו עד עצם היום הזה הוא מחלל היסטורי שאין לו כפרה.

הארץ הזאת מלאה באנשים מוכשרים, שכישרונותיהם המיוחדים מבוזבזים, אכן, ביוזבו המשאבים האנושיים מאז ממשלתו הראשונה של בן-גוריון ועד ממשלת-בגין, הוא גדול הפשעים הלאומיים. נדמה לי כי נאווי הוא דוגמה בולטת מאוד לכך.

יהודים רבים, הרואים בנצחון פולוול ואנשיו סכנה לעצם קיומם.

האמנם יש סתירה בין אנטי-שמיות והערצת-ישראל? או שמא התלהבות פרו-ישראלית זו אינה אלא צורה חדשה של אנטי-שמיות? האם יש כאן תעלומה פסיכור- לוגית, הממתנה לפיענוח?

דיוקנו של השייח'

כאיש צעיר

את ג'אבר אל-מועדי אני מכיר זמן רב יותר מכפי שמכיר אותו כל חבריכנסת אחר. 32 שנה, ליתר דיוק.

מה פיתאום? אז זה היה כך.

בראשית 1949 יצאתי מבית-ההכרזה, אחרי פציעתי. כתבתי בהארץ מאמר בשם PAX SEMITICA ("השלום השמי"), ובו פירשתי את השקפתי על הצורך לשלב את המדינה הישראלית החדשה במרחב השמי. חזיתי חזון (אם מותר לומר כך) של איחוד מרחבי — מדיני, כלכלי, צבאי — שבו תתפוס ישראל מקום נכבד, לצד המדינות הערביות. היה זה המשך לחוברת בשם "חלום או שלום במרחב ה-שמי", שכתבתי ערב מילי-חמת-תש"ח, ושבה הטפתי לשילוב-יחד של התנועה הלאומית העברית והתנועה עה-הערבית.

בעיקבות מאמר זה הת-קשר עמי צעיר לובש-מדים, ששירת במימשל ה-צבאי שקם באזורים הער-ביים בישראל. אותו צעיר מאס בשיטות המימשל, ש-הפכו את האזרחים הערביים במהירות-הבוק לאויבי ה-מדינה החדשה. הוא חלם על מיסטר שבו יהפכו ה-ערבים אורח-ישראל גשר לשלום בין המדינה החדשה והעולם הערבי.

אל-מועדי

הצעיר שאל אותי מה אפשר לעשות. עלה הרעיון לכנס פגישה מצומצמת, יהודית-ערבית, כדי לבחון אם אפשר להקים תנועה-שלום משותפת. הצעיר, שהכיר את הציבור הערבי בתוקף תפקידו, קיבל על עצמו לזמן לפגישה כזאת כמה צעירים ערביים מבטיחים.

הפגישה נערכה בביתו של צעיר ערבי מקסים, רוסי-טום אל-בסטוני, אחיו של אחד מראשי העדה המוסלמית בחיפה. בדירה המשקיפה על המפרץ, השתתפו בה ארבעה: שני יהודים ושני ערבים. החייל הצעיר ואני (גם אני לבשתי עדיין מדים, כי הייתי בחופשת החלמה) ייצגנו את הצד היהודי. אחרי שהתוודעתי אל בעל-הבית, הוצג לי המשתתף הרביעי. היה זה צעיר דרוזי (או עדיין לא עלה על דעת איש לטעון כי הדרוזים אינם ערבים). הוא לבש את התלבושת של עדתו, שמו היה ג'אבר אל-מועדי. הערכתה שהוא בשנות ה-20 המאוחרות של חייו.

רוסטום היה אז קרוב למפ"ם, תלמידו של אהרון כהן, מאהרונצ'יק ינק אמנה איתנה בקימה הנפרד של התנועה הלאומית הפלסטינית.

נוצר בינינו קשר מידי. הסתבר לנו כי אנחנו תמימי-דעים לגבי הצורך בהקמת מדינה פלסטינית לצד ישראל. סברנו כי על ישראל להפעיל את כוחה כדי להבטיח את כינונה של מדינה זו, חרף רצונם של המיצרים בדרום והירדנים במזרח.

(לרוסטום קרה לאחרי-מכן מה שקרה לכל הערבים ההגוינים שהצטרפו למפ"ם. הוא נשקה בין התיאוריה הפרו-ערבית של מפ"ם והפראקטיקה האנטי-ערבית שלה. כנציג מפ"ם בכנסת נאלץ להשלים עם מיפלה שתמכה במדיניות האנטי-ערבית של דויד בן-גוריון בחוץ ומבית, וב לתמיכה בקנוניה הישראלית-בריטית-צרפתית ועד מלחמת-סיני. הוא התייאש, נטש את מפ"ם, שירת זמנ-מה את המימשל הצבאי השנוא. נשא צעירה פולנייה-נוצרית וירד מן הארץ. תמהני מה מעשיו כיום.)

לעומת ההבנה המיידית שמצאתי עם רוסטום אל-בסטוני, לא נוצר קשר נפשי או פוליטי עם ג'אבר אל-מועדי. ככל שהתקדמה השיחה, התרשמתי שהוא זומן למקום בטעות. היה ברור כי הוא חיפש דרך לקידום פוליטי. כאשר נוכח לדעת כי אנחנו בתכווננים לצאת לדרך בלתי-פופולרית מאוד, שתיקל בהתנגדות נמרצת מצד השילטונות, התקררה התלהבותו במהירות-שיא.

כשראיתי שנית, כעבור שנים, היה חבריכנסת מטעם

אני מקווה שהסדרה עמוד האש תטפל בתופעה, המלווה את התנועה הציונית מאז ראשית ימיה: תיקוות הציונים לזכות בשיתוף-פעולה מצד האנטי-שמנים. החשבון היה פשוט. אך נאיבי: אם האנטי-שמנים רוצים להפטר מן היהודים בארצותיהם, עליהם לתמוך בעליית היהודים "שלהם" לארץ-ישראל.

הרצל עצמו ניסה למכור רעיון זה לשלטון האנטי-שמי ברוסיה הצארית. כאשר ביקש להשיג את תמיכתו של הקיסר הגרמני, וילהלם ה-2, ידע מן הסתם כי האיש הוא גזען אנטי-שמי מובהק. זאב ז'ובטינסקי ביקש לכרות ברית עם האנטי-שמנים הפולניים, ואף הצליח בכך לא במעט. אברהם ("יאיר") שטרן שלח שליחים לאירופה כדי להשיג את תמיכת גרמניה הנאצית. כל ממשלות-ישראל השתדלו מדי פעם להשיג את תמיכתם של מיסטרנים וחוגים גזעניים ואנטי-שמיים.

כל זה ידוע, ונדון לא פעם. אך נדמה לי שהתופעה ההפוכה נדונה פחות. כוונתי לנטיית המורה של אנטי-שמנים קיצוניים לחוש אהדה עמוקה למדינת-ישראל.

המיקרה הקיצוני — והמבעית ביותר — נמצא בעדותו של אדולף אייכמן, שניתנה בכלא הישראלי. בהתייחסו למשאיות-המתן המפורסם עם ישראל קסטנר, ציין אייכמן כי ראה בתנועה הציונית את, היסודות הביולוגיים היותר-חיוביים של העם היהודי.

עתה גדלה בארצות-הברית בקצב מדהים תנועה פוליטית של התעוררות נוצרית. יש בה פלגים רבים, המקימים בקצב קדחתני כוחות מדיניים, מערכות-חינוך ורשתות-תעמולה. כולם פעלו לטובת רונלד רגן, ומקווים להשיג השפעה בממשלתו.

תנועה זו של "חזרה בתשובה" (או "לידה מחדש", לפי המינוח הנוצרי) דבקה באות של התנ"ך, הכוללת, כמובן, את הברית החדשה. היא "פונדמנטליסטית", יסודנית. היא דתית-לאומית במהותה, סופר-פרטורית, אנטי-קומוניסטית קיצונית, אנטי-שמית, וראה זה פלא — גם ציונית ופרוי-ישראלית.

במהלך מלחמת-הבחיירות האחרונה, עורר אחד מ-ראשיה שערוריה כאשר הכריז כי "אלוהים אינו שומע תפילות של יהודים". בזירה המקומית, נתונה תנועה זו במלחמה עם הקהילות היהודיות. בעוד שהיהודים דוגלים, מתוך יצר של קיום עצמי, בהפרדה מוחלטת בין הדת והמדינה, שאף הימין הנוצרי החדש לחסל הפרדה זו, ולהפוך את הנצרות הפרוטסטנטית לדת-המדינה.

איך יכול אדם לשנוא את היהודים, להאמין שהם

אורי אבנרי

יורה אישי

צלבו את ישוע ונושאים לעולמי-עד בחטא של רצח-אלוהים — ובאותה שעה להעריך את מדינת-היהודים מקרב לב?

הנוצרים-החדשים אינם מאמינים רק שלפי הנבואות התנ"כיות קיום מדינת-ישראל הוא תנאי מוקדם לגאולת העולם. הם גם רואים בה את חיל-החלון שלהם במלחמת-העולם הבאה, הגרעינית, שהם מייחלים לה. הם מטיפים לטיפוח כל השטחים הכבושים לישראל, והם קיצוניים אף מתנועת-התחייה.

תודה על כך העניק מנחם בגין את מדליית-ז'ובטינסקי לאחד מראשי-התנועה, ג'רי פולוול, מנהיג "הרוב ה-מוסרי", שגמל לו בקריאת הצהרה בזכות הסיפוח של "היודה ושומרון" לישראל, בשם ישוע אדונו. המעמד של הענקת המדלייה החרם על-ידי כמה מטובי הידידים של ישראל בארצות-הברית, אנשי המחנה הליברלי, וזיעזע